

СТАНОВИЩЕ

**на дисертационен труд за придобиване
на образователна и научна степен „Доктор”**

от доц. д-р Ценка Георгиева Часовникарова

Научна област: **4. Природни науки, математика и информатика;**

Професионално направление: **4.3. Биологични науки**

Научна специалност: **01.06.02. Зоология**

Университет: **СУ „Св. Климент Охридски”, Биологически факултет**

Катедра: **Зоология**

Заглавие на дисертацията: **„Хранителни и пространствени ниши на
Vulpes vulpes L., *Martes foina* Erxleben и *Martes martes* L. в планински
условия“**

Име на дисертанта: **Петър Русев Петров**

Научен ръководител: **доц. д-р Даниело Пешев**

Научен консултант: **гл.ас. д-р Диана Златанова**

1. Актуалност на проблема

Дисертационният труд представлява съвременно изследване на разпространението и хранителния спектър на три вида хищници - червената лисица (*Vulpes vulpes* Linnaeus, 1758), белката (*Martes foina* Erxleben, 1777) и златката (*Martes martes* Linnaeus, 1758) в планините Осогово, Витоша, Източни и Западни Родопи и Пирин. Хранителните ресурси са от съществено значение за съществуването на биологичните видове и тяхното разпределение е от решаващо значение за характеризиране на взаимодействията между съвместно съществуващи видове. От тази гледна точка проучването на пространствените и хранителни ниши на изследваните хищници има съществено значение за управление на техните популации и поддържането им в стабилно състояние, както и за набелязване на мерки за тяхното опазване. То допринася за изясняване на фундаментални въпроси в зоологичните изследвания на хищниците като характеризиране на трофичните взаимодействия, ролята на хищниците в биоценозите и взаимодействието хищник – жертва.

Липсата на съвременни проучвания за числеността на тези видове, особено в зоната на планинските гори, разположени при надморска височина от 1000 m, до горната граница на гората (1800-2100 m) и слабата проученост на хранителния спектър на златката и белката у нас правят настоящото научно изследване актуално и значимо. То създава научна основа изследваните видове да бъдат използвани като ефективни индикатори за настъпилите промени в околната среда. Информацията за храненето на трите хищника е значима не само от екологична, но и от икономическа гледна точка, тъй като и трите вида често нанасят щети на домакинствата и фермите. Те са добре адаптирани за живот и в силно засегнати от човешката дейност екосистеми, поради което настоящата разработка има значение и за оценка на антропогенизацията в поведението на тези хищници.

2. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в осем глави – увод, литературен обзор, цели и задачи, материал и методи, резултати и обсъждане, изводи и заключение, приноси и литература. Текстът на дисертационното изследване е в обем от 196 страници, от които 169 страници основен текст, 26 страници библиография и 18 страници приложения. Дисертационният труд включва 59 фигури, 50 таблици, 2 приложения с 51 фигури.

3. Познаване на проблематиката от докторанта

В глава „Литературен обзор“ докторантът демонстрира завидно познаване на научната литература по изследвания проблем. Литературният списък включва 336 литературни източника (77 на кирилица и 151 на латиница). Систематично и в логична взаимовръзка са разгледани известните досега резултати. Извършен е аналитичен анализ на разглежданите литературни източници, което е добра основа за интерпретация на получените в дисертацията резултати. Изчерпателността и аналитичността на литературния преглед демонстрират добрата теоретична подготовка на докторанта по изследваните от него научни проблеми и са предпоставка за компетентната интерпретация на получените резултати.

4. Организация и методика на изследването

Целта и задачите на изследването са добре формулирани, логически свързани и кореспондират с темата. Коректно са определени предметът и методите на изследване. Докторантът демонстрира много добри умения за представяне и анализиране на различни статистически данни и извеждане на тенденции за доказване на изследователските тези. Като слабост в методичната постановка на изследването мога да отбележа видовата

детерминация на индивидите от род *Martes*. Екстериорните признаци (окраска и петна) са ненадежден метод за идентификация, поради което са разработени и дискриминантни функции за видова диагностика (Gerasimov et al., 1985). Използването на фотокапани предполага докторантът да се базира само на визуално определяне, поради което според мен възприетата постановка за обединяването на видовете в *Martes spp.* трябва да се прилага за всички етапи на изследването.

5. Приноси на дисертационния труд

- Извършен е анализ на хранителния спектър на три вида от разред Carnivora – червена лисица, белка и златка за първи път в България.
- Проведен е сравнителен анализ на хранителните спектри на трите вида както по сезони, така и в планините Осогово, Витоша, Източни и Западни Родопи и Пирин; очертани са както основните регионални сходства и различия, така и тенденциите в сезонната динамиката на хранителния спектър на изследваните видове.
- Характеризиран е типа на хранителните ниши и степента им на припокриване при изследваните видове в България както през различните сезони, така и в рамките на отделните проучвани планини.
- Детайлно е проучено пространственото разпространение и биотопичната привързаност на изследваните видове в планините Осогово, Витоша, Източни и Западни Родопи и Пирин.
- Характеризирана е денонощната активност на трите изследвани вида.
- Доказана е ролята на изместването на пиковете в денонощната активност като основен механизъм за намаляване на междувидовата конкуренция.

6. Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантът представя 3 публикации, свързани с дисертационния труд – 1 излязла от печат и 2 под печат, едната от които в списание с импакт фактор (*Acta zoologica bulgarica*).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие

на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Кл. Охридски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Биологическия факултет, приети във връзка с Правилника на СУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Петър Петров притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Зоология“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Петър Русев Петров по научна специалност Зоология (шифър 01.06.02).

15.07. 2015 г.

.....

Изготвил становището:

доц. д-р Ценка Г. Часовникарлова